

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	s.3
Tło i przyczyny.....	s.3
Założenia brzegowe.....	s.4
Struktura dokumentu.....	s.7
2. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	s.8
Narodowa Strategia Integracji Społecznej.....	s.8
Wojewódzka Strategia Rozwoju Pomocy Społecznej.....	s.11
Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	s.12
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Chrzypsko Wielkie.....	s.12
3. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY	
CHRZYPSKO WIELKIE	s.14
Charakterystyka gminy.....	s.14
Problemy społeczne w perspektywie Ośrodka Pomocy Społecznej.....	s.17
Kwestia osób bezrobotnych.....	s.23
Rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie.....	s.30
Kwestia przestępczości.....	s.31
Kwestia niepełnosprawności.....	s.33
Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych na terenie gminy.....	s.33
4. ANALIZA SWOT	s.39
5. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZANIE PROBLEMÓW	
SPOŁECZNYCH	s.44
Instytucje samorządowe.....	s.44
Instytucje pozarządowe.....	s.45
6. MISJA	s.47
7. CELE STRATEGICZNE	s.48
8. MONITORING I WDROŻENIE STRATEGII	s.56
Monitoring i ewaluacja.....	s.56
Cechy programów i projektów.....	s.57
Proponowane projekty.....	s.58
9. UWAGI KOŃCOWE	s.60
SPIS TABEL I WYKRESÓW	s.60

WSTĘP

1.1. TŁO I PRZYCZYNY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk występujących w obrębie danej społeczności), które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Konieczność opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17.1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz.1001),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz.1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 1997r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2003 r. Nr 24, poz. 198).

Oprócz w/w aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

1.2. ZAŁOŻENIA BRZEGOWE

Okres transformacji, obok istotnych osiągnięć w demokratyzowaniu życia, zaowocował wysoce niekorzystnymi zmianami, które – najogólniej określając – są następstwem „szokowej terapii” wprowadzenia gospodarki rynkowej. Stopniowe odchodzenie od modelu państwa opiekuńczego wywołało takie zjawiska, jak:

- rozwarstwienie społeczne (dychotomiczny podział na: wygrani – przegrani, biedni – bogaci, pracujący – bezrobotni, itp.);
- marginalizacja (wykluczenie) wielu jednostek i dużych grup społecznych;
- rosnąca pauperyzacja – znaczne (długotrwałe) obniżenie standardu życia polskich rodzin;
- nierówności społeczne w dostępie do pracy, edukacji, kultury, leczenia, uczestnictwa w podziale dochodu narodowego i inne.

W związku z powyższym przed samorządem stoi zadanie, którego nie można już odkładać „na później”. Jest nim konieczność strategicznego rozwiązywania problemów społecznych osób, rodzin i grup społecznych, problemów o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia.

Socjologowie utrzymują, że w obszarze polityki społecznej występuje konflikt interesów, konflikt pomiędzy ideą a działaniem – idee wyprzedzają działania i rzeczywistość. Julian Auleytner, analizując politykę społeczną jako działalność państwa w pracy „Polityka społeczna. Teoria i praktyka”, określa następująco rolę państwa w zakresie podmiotu polityki społecznej:

- Celem działalności państwa i samorządu (jako podmiotu) jest poprawa położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- Prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- Widzenie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- Dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych;
- Polityka społeczna w nowym ustroju przestała być własnością państwa;
- Określenie publicznych funduszy celowych i administrowanie nimi;

- Określenie zadań w zakresie socjalnej funkcji państwa.

W polityce społecznej Unii Europejskiej, co nie jest bez znaczenia z uwagi na nasze przystąpienie do tej struktury, podstawę wszelkich działań stanowią cele odnoszące się do trzech obszarów:

- polepszenie warunków życia, pracy i kształcenia;
- prawo do zatrudnienia i prawo do wykształcenia;
- stworzenie systemu zabezpieczenia społecznego.

Realizacja tychże celów oparta jest na zasadach socjalnych wspólnoty:

- zasadzie subsydiarności,
- zasadzie osobistej wolności,
- zasadzie solidarności.

Ogólnie akceptowanymi wartościami współczesnej polityki społecznej, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w strategii, są:

- bezpieczeństwo socjalne, tzn. gwarancja dochodów i usług na wypadek pojawienia się tzw. ryzyka socjalnego (choroba, bezrobocie, inwalidztwo, itp.);
- wiara w zasoby ludzkie, a więc inwestycje w człowieka, tzw. tworzenie równych szans rozwoju dla ludzi;
- pokój społeczny, traktowany jako wartość podstawowa dla utrzymania harmonijnej współpracy i współżycia między ludźmi (redystrybucja dochodu narodowego na rzecz grup upośledzonych jak i dialogu społecznego);
- życie rodzinne – uznanie rodziny za podstawową instytucję społeczną, tzn. że polityka społeczna jest polityką prorodzinną.

W nauce o polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa,
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych,
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin kwestia społeczna oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków

społeczności. W szerszym znaczeniu oznacza on przeciwieństwo pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Jan Danecki w publikacji „Kwestie społeczne – istota, źródła, zarys diagnozy” przyjmuje, iż „źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa: w mechanizmach życia zbiorowego (...) mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopaństwową (...) również międzynarodową”.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych – kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa,
- gwałtowna zmiana społeczna,
- opóźnienia kulturowe,
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania,
- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych,
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych,
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych,
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk,
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna,
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych,
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

W opracowaniu lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych wysoce przydatne może być pojęcie deinstytucjonalizacji w pomocy społecznej, gdzie pomoc winna: służyć życiowemu usamodzielnianiu się osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem, umacniać rodzinę.

1.3. STRUKTURA DOKUMENTU

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to tyle, co względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk występujących w obrębie danej społeczności), które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych) prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

W oparciu o uzyskane od władz lokalnych informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski ze strony władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła na zaangażowanie środowiska lokalnego w budowę strategii na najważniejszych jej etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany w Ośrodku Pomocy Społecznej w Chrzypsku Wielkim przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych - Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu.

2. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

2.1. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają również z celów w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i UE o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich w marcu 2000 roku. Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze

- dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci.
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowalny i wymaga podjęcia zdecydowanych działań,
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwiania dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do tej sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego.
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży.
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych.
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy (ALMP).

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego;

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa;

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych oczywiście kosztuje, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka określonych w prawie międzynarodowym i krajowym. Trzeba więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych ze względu na to, że ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego. W przyjętym Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczaniu oraz wspierające grupy zagrożone w działaniach umożliwiających równy start dzieci i młodzieży,
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu,
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia,
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego jednocześnie przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia korzystających z usług społecznych świadczonych zarówno przez państwo jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami. W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- **zaangażowanie obywateli w działalność społeczną**, głównie poprzez

zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy.

- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmują się **tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu**, a następnie realizują ich założenia.

2.2. WOJEWÓDZKA STRATEGIA ROZWOJU POMOCY SPOŁECZNEJ

Ważnym dokumentem, który należy brać pod uwagę konstruując strategiczne cele i kierunki rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy, jest Wojewódzka Strategia Rozwoju Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego. W dokumencie tym zauważono, że słabymi stronami województwa wielkopolskiego w jego części odnoszącej się do społeczeństwa i rozwiązywania problemów społecznych są między innymi:

- niski przyrost naturalny,
- starzenie się społeczeństwa,
- zły stan zdrowotności (duża zachorowalność i śmiertelność w średnich grupach wiekowych),
- niska mobilność zawodowa i przestrzenna,
- liczne obszary o wysokiej i utrzymującej się stopie bezrobocia,
- stosunkowo niski poziom płac,
- brak szerszej i aktywnej współpracy na poziomie ponadgminnym,
- zły i niewystarczający stan infrastruktury komunalnej.

Wśród wymienianych potrzeb mieszkańcy Wielkopolski zwrócili szczególną uwagę na:

- pomoc dla najuboższych i niepełnosprawnych,
- zapewnienie godnego życia ludziom starszym,
- zapewnienie opieki nad rodzinami wielodzietnymi, sierotami społecznymi, więźniami,
- przeciwdziałanie dyskryminacji kobiet.

Autorzy dokumentu do generalnych celów strategii województwa wielkopolskiego zaliczyli:

- zapewnienie mieszkańcom warunków do podwyższania poziomu życia,
- umocnienie wewnętrznej integracji,
- dostosowanie potencjału, struktury i organizacji województwa do wyzwań XXI w. i wymagań jednoczącej się Europy.

Wskazano także na:

- zapewnienie warunków do satysfakcjonującego bytu materialnego, w tym: żywienia, mieszkania, przebywania w zdrowym środowisku, leczenia i wypoczynku,
- uzyskanie wysokiego poziomu obsługi mieszkańców w zakresie usług publicznych oraz dobrej dostępności do tych usług,
- opiekę nad rodziną, troskę o wychowanie młodego pokolenia, upowszechnianie podstaw solidarności społecznej, w tym troski o osoby biedne, samotne, w starszym wieku, niepełnosprawne,
- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa i perspektyw na przyszłość,
- zapewnienie warunków rozwoju duchowego, w tym kształcenia, kultury, dostępu do informacji, rozwoju różnych form aktywności społecznej,
- tworzenie klimatu do samoorganizacji społecznej,
- dążenie do zapewnienia godziwych dochodów z pracy,

Powyższe cele są najistotniejszymi w aspekcie perspektywnego kreowania wojewódzkiej polityki społecznej (rozumianej jako działania zmierzające do poprawy warunków życia ludności i coraz pełniejszego zaspokojenia jej potrzeb), w tym i pomocy społecznej, która jako instytucja polityki społecznej państwa ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych.

2.3. POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Rada Powiatu Międzychód w roku 2002 opracowała dokument pod nazwą „Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych”, którego celem było przedstawienie bilansu korzystnych oraz niekorzystnych cech społecznych regionu, zdiagnozowanie barier i przeszkód oraz opracowanie dokumentu umożliwiającego podjęcie sprawnych i racjonalnych działań w kierunku rozwiązywania problemów społecznych.

2.4. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY CHRZYPSKO WIELKIE 2002 - 2015

Bardzo ważnym założeniem, „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Chrzypsko Wielkie”, jest zasada zrównoważonego rozwoju gminy – ekorozwoju, która w praktyce oznaczać będzie rozwój społeczno-gospodarczy z poszanowaniem środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego. Jak wiadomo gmina Chrzypsko

Wielkie, leżąca w całości na terenie Sierakowskiego Parku Krajobrazowego, wyróżnia się bardzo bogatą przyrodą i pięknym krajobrazem, które powinniśmy szczególnie chronić i zachować dla przyszłych pokoleń.

Na podstawie zidentyfikowanych priorytetowych problemów ustalono następujące cele w strategii rozwoju gminy:

Cel nadrzędny

- Wysoka jakość życia mieszkańców gminy

Cel główny

- Zrównoważony, wielokierunkowy i zharmonizowany rozwój społeczno-gospodarczy gminy

Cele strategiczne

- Aktywizacja działalności gospodarczej
- Kompleksowa rozbudowa infrastruktury technicznej
- Zorganizowanie nowoczesnego systemu oświatowego
- Wysoki poziom usług społecznych
- Usprawnienie obsługi rolnictwa w gminie
- Aktywna ochrona środowiska naturalnego
- Sprawny system promocji gminy